

dina uspjeli objaviti samo jednu knjigu bizantskih izvora »za istoriju naroda Jugoslavije«, nakon što su između 1955. i 1971. godine objavili čak četiri, jer bi onda bilo više Ivanovih prinosna. Naime, u šestom svesku te edicije (bizantski autori 14. stoljeća) Đurić je objavio opširnu studiju (uvod, prijevod s komentarom) o Teodoru Metohitu, značajnom carskom činovniku i još značajnijem piscu iz doba kada Bizantsko Carstvo postaje »država drugoga reda«.

Njegova politička djelatnost u posljednjih desetak godina neodvojiva je od njegove prethodne znanstvene djelatnosti. Kako je i u svoja istraživanja ulazio nesputano, tako je i u političkom radu bio lišen uobičajenih nesnošljivosti, predrasuda i ekstremizma.

Na srbijanskim izborima 1990. bio je predsjednički kandidat građanske opozicije, ali je poraz bio izvjestan. Svojim uglađenim nastupom nije mogao parirati općeprihvaćenom populizmu.

Za mnoge Srbe nije bio dovoljno dobar Srbin, jer je tvrdio da rat 1991. i kasnijih godina »nije njegov rat«. U vrijeme kada je bjesnio napad JNA na Dubrovnik, Ivan Đurić je zajedno s još petoricom sugrađana i kolega napisao peticiju protiveći se tome. U atmosferi kakva je u to vrijeme vladala u Beogradu, bila je to iznimna hrabrost.

A Ivan Đurić je i u politici ostajao vjeran svojim životnim maksimama: bio je i dalje otvoren, govorio je uvijek ono što misli, čak i ako je to bilo nauštrb neposrednog pridobivanja simpatizera. Posljednjih je godina više boravio u Kragujevcu negoli u Beogradu, smatrajući da će na izvorima srpske države i srpske nacionalne svijesti pronaći put za političko ozdravljenje današnje srpske i jugoslavenske države.

Krajem 1991. godine, upravo zbog antiratne djelatnosti, zbog jasne osude napada na Vukovar, Đurić u dramatičnim okolnostima odlazi iz Beograda i Srbije. Smješta se u Parizu koji će mu postati dom u njegovim posljednjim godinama.

I kada se devedesetih godina činilo da je daleko od bizantologije, Ivan joj se ipak vraćao. Doduše, više ne klasičnom historiografskom metodom, već kao esejist. U časopisu *Erasmus* br. 11 (Zagreb, 1995) objavio je tekst *Kriza knjige i moguća rješenja*. Ni tom se prilikom nije želio odreći svog starog prijatelja Teodora Metohita. Ivan kao da se pronašao u Metohitovoj sudbini pa naročito naglašava kako Metohit u progonstvu ne žali za izgubljenim nekretninama, već za vlastitom bibliotekom. Sviđala mu se i Metohitova misao da nejednakost u potrebama proistječe iz razlika među »onima koji raspolažu otmjenošću misli što im je urođena i onih koji su toga lišeni«. Branio je elitizam i tvrdio da to »nije bitka protiv ravnopravnosti«. Naprotiv, pisao je, jer »ovdje nije riječ o *rasnoj* eliti nego o onoj *misaonoj*«. Oni koji su protiv elite, objašnjava Ivan, uništavaju Sarajevo ili Mostar. Od njih se Ivan na svaki način želio razlikovati, pa ako treba, proglašavajući se i elitom.

Historijsku znanost ne čine samo napisane knjige o povijesti, niti veliki nazivi značajnih izvora. Nju simboliziraju i ljudi, značajni historičari. Neposredan kontakt, živa riječ, prijateljstvo s ljudima koji pišu o povijesti, isto je tako važna. Jer da bismo shvatili priče koje su napisane o povijesti i misli koje su o povijesti izrečene, poželjno je poznavati njihove autore. Valja nam, stoga, da novim generacijama pričamo o Ivanu.

No, takve priče, koliko će god biti tople i neposredne i koliko će god trajati dugo, ipak će trajati kraće od knjiga i drugih tekstova koje je napisao Ivan Đurić.

Ivo Goldstein

Fedor Moačanin

(1918 – 1997)

U Zagrebu je 9. travnja 1997. godine umro profesor Fedor Moačanin, ugledni povjesničar i istaknuti muzealac, dugogodišnji vanjski suradnik našeg Instituta/Zavoda za hrvatsku povijest.

Fedor Moačanin rođen je u Zagrebu 1918. godine, u uglednoj građanskoj srpskoj obitelji, koja je početkom stoljeća doselila iz Osijeka. Nakon završene njemačke pučke škole, upisuje Prvu klasičnu gimnaziju, a potom se opredjeljuje za studij povijesti na zagrebačkom Filozofskom fakultetu. Godi-

ne 1941. postaje apsolvent, no u uvjetima režima što su ga uspostavile vlasti NDH nije mu bilo moguće diplomirati. Suočen s životnom opasnošću, iste se godine sklanja kod rođaka u Beogradu, u kojem ostaje sve do 1945. Do 1944. radi u uredu za izbjeglice, a potom kratko vrijeme provodi u vojnoj službi. Sredinom 1945. vraća se u Zagreb i zapošljava u Gipsoteci, kasnijoj Gliptoteci JAZU/HAZU. Uskoro potom završava i prekinuti studij povijesti.

Godine 1948. profesor Moaćanin prelazi u novoutemeljeni Muzej Srba u Hrvatskoj, gdje radi kao kustos. Kad je 1962. Muzej Srba u Hrvatskoj integriran u Povijesni muzej Hrvatske, profesor Moaćanin postaje njegovim direktorom. Na čelu te ugledne ustanove ostaje do 1966, kad preuzima direktorsko mjesto u Muzeju za umjetnost i obrt. U toj ustanovi radi do sredine osamdesetih godina, kada odlazi u mirovinu.

Tjekom svoje dugogodišnje muzejske djelatnosti profesor Moaćanin bio je angažiran na brojnim projektima. Rezultat njegovog muzeološkog rada bio je utkan u niz izložbi koje je priredio bilo samostalno, bilo u suradnji s kolegama; ovdje valja izdvojiti samo one najveće: izložbu o srpskim knjigama i tiskovinama u Hrvatskoj, koju je u Muzeju Srba u Hrvatskoj samostalno priredio 1950, a koja je pokrivala raspon od nekoliko stoljeća; izložbu u povodu tristote obljetnice sigetske bitke, priređenu u Povijesnom muzeju Hrvatske 1966; izložbu o Vojnoj krajini u Hrvatskoj, koju je 1980. priredio u suradnji s dr. Mirkom Valentićem i napokon, monumentalnu izložbu pod naslovom *Judaica*, koju je priredio tijekom 1984. Kad je riječ o muzejskoj djelatnosti profesora Moaćanina, onda valja istaknuti da je bila poznata i cijenjena i izvan granica naše zemlje. Fedor Moaćanin održavao je, naime, brojne redovite kontakte s mnogim velikim muzejima diljem Europe, a godinama je obnašao i dužnost tajnika Nacionalnog komiteta Internacionalnog muzejskog vijeća (*International Council of Museums*).

Organizacija muzejskih izložbi nije, međutim, bilo jedino područje na kojem se profesor Moaćanin isticao. Iako nije djelovao u znanstvenoj ustanovi, njegova velika ljubav bila je historiografija. Stoga se već početkom pedesetih godina počinje intenzivno baviti pojedinim povijesnim problemima. Isprva je to problematika vezana ponajprije uz povijest Srba u Hrvatskoj, a potom problematika iz povijesti Vojne krajine. U posljednjoj fazi svog djelovanja intenzivno se zanimao i za povijest Židova.

Profesor Moaćanin bio je poliglot. Osim što je tečno vladao njemačkim, francuskim, engleskim, ruskim i talijanskim jezikom, čitao je grčki, latinski, turski, arapski, perzijski i hebrejski. Osim toga, za profesora Moaćanina se bez ustručavanja može konstatirati da je u doslovnom smislu bio erudit, čovjek enciklopedijskog znanja. O tome najbolje mogu svjedočiti brojni hrvatski povjesničari s kojima je surađivao, prenoseći im krajnje nesebično i strpljivo svoje golemo znanje i iskustvo.

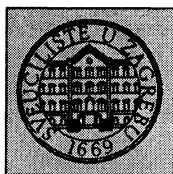
Brojne obaveze nisu profesoru Moaćaninu ostavljale, na žalost, dovoljno vremena za istraživački rad. Stoga njegova bibliografija opsegom nije osobito velika. No, u tome su, zacijelo, određenu ulogu imale i iznimna preciznost odnosno visoki standardi koje si je kao povjesničar nametao. Međutim, svi objavljeni radovi profesora Moaćanina predstavljaju trajnu vrijednost hrvatske historiografije i nezaobilazno su polazište za buduće generacije povjesničara i povjesničarki. Svoj dug prema profesoru Moaćaninu hrvatska će historiografija u dogledno vrijeme ispuniti na način da objavi zbirku njegovih najvažnijih radova, o kojoj je bilo govora još za njegova života.

Ivo Goldstein, Mario Strecha

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

30

ZAGREB 1997.

Izdavač
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača
Stipe Botica

Redakcija
Branka Boban
Neven Budak
Mirjana Gross
Franko Mirošević
Iskra Iveljić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednički kolegij
Ivo Goldstein
Marijan Maticka
Mario Strecha

Izvršni urednik
Mario Strecha

Adresa uredništva
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 166, fax. 385 1/ 6156 879
Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5.X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Tehnički urednik
Krešo Turčinović

Naslovna stranica
Iva Makvić

Lektura i korektura
Ljiljana Cikota

Prijevod sažetaka na engleski jezik
Marina Denona-Krsnik

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949. 75

RADOVI 30

/ [uređivački odbor Ivo Goldstein... et al.]. – Zagreb
: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta, 1997.
– 372 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X

Kompjutorski slog i prijelom
Krešo Turčinović

Tisak
KRATIS – Zagreb

Tiskanje završeno u ožujku 1998. godine

Naklada
500 primjeraka